

XALQ MAQOLLARNING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI

Farmonova Nazirabegim Sadriddinovna

Osiyo xalqaro universiteti

3-FT (o')-24 guruh talabasi

O'qituvchisi: **D.O.Bobojonova**

Annotatsiya: Maqol arabcha so'zdan olingan bo'lib, “so'z” ya'ni “otalar so'zi” deb atasak ham bo'ladi. Maqol ibratli so'zdir. Shunday so'zki, so'zga husn beradi, fikrni tushunib olishni osonlashtiradi. Shuning uchun ham maqol odamlar nutqida har doim ham qo'llaniladi. Kimki uni ko'p ishlatlsa, o'shaning nutqini diqqat bilan eshitadilar.

Maqol-qisqa, lekin mazmunli va ta'sirchan iboralardan iborat bo'ladi. Odatda ma'lum bir fikr, hikmat yoki hayotiy haqiqatlarni o'zida mujassamlashtiradi.

Maqollarning turli xil xususiyatlari bor:

- Qisqalik-maqollar ixcham va aniq bo'ladi.
- Obrazlilik-ular ko'pincha razmiy yoki tashbehlarga ham asoslangan bo'lishi mumkin.
- Ta'sirchanlik-odamlarni o'ylashga, fikr yuritishga, xulosa chiqarishga undaydi.
- O'git va hikmatga boylik-maqollar ko'pincha tarbiyaviy ma'noga ega bo'ladi.

Maqollarning hayotimizdagi o'rni juda ham katta hisoblani. Chunki, maqollar odamlarga hayotiy saboq beradi, ular orqali yosh avlod odob-axloq qoidalarini o'rganadi. Shuningdek, maqollar nutqni boyitib, ularni chiroyli ifodalash uchun ham xizmat qiladi. Har bir millatning o'zining tilida maqollari, hikmatli so'zlari mavjud. Maqollarni doim ishlatishimiz mumkin, dars boshlanmasdan avval yoki darsning oxirida, do'stlar davrasida va hokazo. Maqollar turli mavzularda bo'lishi mumkin, chunki ular xalq hayoti, tajribasi va dunyoqarashini aks ettiradi. Masalan:

1. Mehnat va hunar haqida

"Mehnat qilgan elga boylik yog'ilar."

"Hunar – oltin taqinchoq."

2. Aql va donishmandlik haqida

"Aql bilan topilgan – omad bilan yo'qolmas."

"Donishmand bilan maslahatlash, nodon bilan bahslashma."

3. Do'stlik va birodarlik haqida

"Do'st boshga kulfat tushganda bilinadi."

"Yaxshi do'st – oltindan qimmat."

4. Oilaviy qadriyatlar haqida

"Ota-ona duosi – farzandga qanot."

"Yaxshi kelin – uyga fayz."

5. Vatan va yurt muhabbati haqida

"Vatan bor – biz bor."

"Yurt tuzilsa, baxt tuziladi."

6. Ta'lim va ilm haqida

"Ilm – boylikdan afzal."

"O'qigan o'zini topadi, o'qimagan – yelni."

7. Yaxshilik va yomonlik haqida

"Yaxshilik unutilmaydi, yomonlik kechirilmaydi."

"Yomonning oti o'chadi, yaxshining nomi qoladi."

8. Odob va axloq haqida

"Odob – boylikdan baland."

"Yaxshi so'z – jon ozig'i."

Har bir mavzu hayotiy tajribaga asoslangan bo'lib, odamlarni yaxshi fazilatlariga chorlaydi. Masalan: "Do'st boshga kulfat tushganda bilinadi." Ushbu maqolda haqiqiy do'stning yaxshi va yomon kunlarda sinovdan o'tishi haqida so'z boradi. Ba'zan odamlar faqat quvonchli kunlarda yonimizda bo'ladilar, lekin haqiqiy do'st qiyin damlarda ham yordamga shay turadi. Shuning uchun inson do'st tanlashda hushyor bo'lishi lozim. Boshingda ish tushgan payt do'stning asl yuzi ko'rinadi. Bekordan bekor xalqimiz: "Sen do'stingni kimligini ayt, men sening kimligingni aytaman",- deb aytib o'tmagan. "Ota-ona duosi – farzandga qanot." Bu maqolda ota-onaning duosi farzandga kuch-quvvat berishi, uning hayotida muhim rol o'ynashi haqida gap boradi. Ota-onaning duosi va tarbiyasi farzandning kelajagini belgilaydi. Ota-onaga hurmat va e'tibor qilish muhimligi ta'kidlangan. "Ilm – boylikdan afzal." Bu maqol ilmning moddiy boylikdan ustunligini ta'kidlaydi. Chunki boylik vaqtinchalik bo'lishi mumkin, ammo ilm inson bilan birga qoladi va unga hayot yo'lida yordam beradi. Ilm orqali inson o'z hayotini va jamiyatni yaxshilashga qodir bo'ladi. "Vaqt – oltin." Bu maqolda vaqtning qadr-qimmatini oltin kabi qimmatli ekanligi ta'kidlangan. Oltin – bebaho va yo'qotilganda topish qiyin bo'lgan boylik. Xuddi shunday, vaqtning ham behuda sarflab bo'lmaydi, chunki u qaytarilmaydi. Ushbu maqol insonlarni vaqtning qadrlashga, uni to'g'ri taqsimlashga undaydi. "Bugunning ishini ertaga qo'yma." Bu maqolda vaqtning bekorga sarflash, dangasalik qilish zararli ekanligi ta'kidlangan. Agar odam bugungi vazifalarni kechiktirsa, keyinchalik ko'proq muammolarga duch keladi. Shuning uchun vaqtning samarali rejalashtirish va harakat qilish muhimligi tushuntiriladi.

ADABIYOTLAR:

1. Oxunjonovna, B. D. (2024). OZBEK XALQI TURMUSHI BILAN BOGLIQ KASB-KOR TURLARI (Temirchilik kasb-hunari doirasida).
2. Oxunjonovna, B. D. (2024). TEMIRCHILIK KASB-HUNARIGA OID LEKSEMALARINING XALQ MAQOLLARIDA NAMOYON BO'LISHI.

20-Fevral, 2025-yil

3. Oxunjonovna, B. D. (2023). MAHMUD QOSHG'ARIYNING «DEVONU LUG'OTIT TURK» ASARI–ILMIY AHAMIYATLI ME'ROS.
4. Oxunjonovna, B. D. (2023). O'ZBEK XALQ MAQOLLARINING AHAMIYATI.
5. Oxunjonovna, B. D. (2024). RESPUBLIKAMIZDA DAVLAT TILI SIYOSATINI AMALGA OSHIRISHNING AMALIY TAJRIBALARI. *Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology*, 1(2), 44-49.
6. Oxunjonovna, B. D. (2024). ISH YURITISHDA TIL MADANIYATI VA SO‘ZLASHUV ODOBINING AHAMIYATI. *Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology*, 1(2), 8-1
7. Oxunjonovna, B. D. (2024). RASMIY USLUBDA O‘ZBEK TILI: HUJJAT TURLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI. *Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology*, 1(2), 38-43.
8. Oxunjonovna, B. D. (2025). DAVLAT TILINING ISH YURITISH JARAYONIDAGI AHAMIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI. *Prospects for innovative technologies in science and education*, 2(1), 52-57.
9. Oxunjonovna, B. D. (2025). DAVLAT TILIDA ISH YURITISHNI O‘RGATISH JARAYONIDAGI QIYINCHILIKLAR VA ULARNI HAL ETISH USULLARI. *Prospects for innovative technologies in science and education*, 2(1), 65-71.
10. Oxunjonovna, B. D. (2025). ELEKTRON TIZIMLARDA DAVLAT TILINING QO‘LLANILISHI VA UNING RIVOJI. *Prospects for innovative technologies in science and education*, 2(1), 17-23.
11. Oxunjonovna, B. D. (2025). MAMLUKATNING TURLI HUDUDLARIDA ISH YURITISHDA DAVLAT TILINING O‘ZIGA XOS QO‘LLANILISHI. *Prospects for innovative technologies in science and education*, 2(1), 10-16.
12. Oxunjonovna, B. D. (2025). DAVLAT TILIDA ISH YURITISHNI JORIY ETISHNING AMALIY TAJRIBALARI. *Prospects for innovative technologies in science and education*, 2(1), 3-9.
13. Oxunjonovna, B. D. (2025). RASMIY HUJJATLARNI TUZISHDA DAVLAT TILIDAGI ANIQ TALABLAR VA STANDARTLAR. *Prospects for innovative technologies in science and education*, 2(1), 45-51.
14. Oxunjonovna, B. D. (2025). DAVLAT TILINI RIVOJLANTIRISH BO‘YICHA OLIB BORILAYOTGAN SIYOSATNING ISH YURITISH TIZIMIDAGI O‘RNI. *Prospects for innovative technologies in science and education*, 2(1), 24-30.
15. Oxunjonovna, B. D. (2025). DAVLAT TILINI ISH YURITISHDA QO‘LLASHNI TARTIBGA SOLUVCHI QONUN VA ME‘YORIY HUJJATLAR. *Prospects for innovative technologies in science and education*, 2(1), 31-37.

20-Fevral, 2025-yil

16. Oxunjonovna, B. D. (2025). DAVLAT TILIDA RASMIY USLUBNING O‘ZIGA XOSLIGI VA UNING TO‘G‘RI QO‘LLANILISHI. *Prospects for innovative technologies in science and education*, 2(1), 58-64.

17. Oxunjonovna, B. D. (2025). ISH YURITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR VA DAVLAT TILINING INTEGRATSIYASI. *Prospects for innovative technologies in science and education*, 2(1), 38-44.

18. Oxunjonovna, B. D. (2025). BOYOQCHILIK HAMDA KULOLCHILIK ASOSIDA SHAKLLANGAN O‘ZBEK XALQ MAQOLLARINING TAHLILI. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(2), 98-101.

19. Oxunjonovna, B. D. (2024). O‘ZBEK TILIDA ISH YURITISHNING YANGI TEXNOLOGIK IMKONIYATLARI. *Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology*, 1(2), 26-31.

20. Bobojonova, D. (2024). OZBEK XALQI TURMUSHI BILAN BOGLIQ MUSIQACHILIK KASB-HUNAR MAQOLLARI TAHLILI. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(9), 553-564.

